

Osvojení

Osvojení podle zákona o rodině není srovnatelné s pojmem adopce dospělého, známé z právních řádů jiných států, protože smyslem osvojení podle zákona o rodině není majetkové uspořádání v rodině osvojitelů, ale péče o nezletilé dítě.

Osvojení podle zákona o rodině není srovnatelné s pojmem adopce dospělého, známé z právních řádů jiných států, protože smyslem osvojení podle zákona o rodině není majetkové uspořádání v rodině osvojitelů, ale péče o nezletilé dítě.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 28 Cdo 1842/2002, ze dne 20.11.2002)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce K. S., zastoupeného advokátem, proti žalovaným 1/ M. K., a 2/ L. K., oběma zastoupeným advokátem, o přechod vlastnického práva k nemovitostem, vedené u Okresního soudu v Písku pod sp.zn. 4 C 876/97 o dovolání žalovaných proti rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 26.4.2002, čj. 5 Co 614/2002-612, tak, že dovolání zamítl.

Z odůvodnění :

Žalobce se domáhal rozhodnutí soudu o přechodu vlastnického práva žalovaných na žalobce k domu čp. 2, stavební parcele č. 139 a zahradě č. 1449 v obci S. L., podle § 8 odst. 1 zákona č. [229/1991](#) Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o půdě“). Návrh odůvodnil tím, že žalovaní nabyli uvedené nemovitosti v rozporu s tehdy platnými předpisy, za cenu nižší než cenu odpovídající tehdy platným cenovým předpisům, a na základě protiprávního zvýhodnění nabyvatele.

Okresní soud v Písku o věci rozhodoval několikrát. Nejprve rozsudkem ze dne 21.2.1995, čj. 4 C 303/92-137, ve znění doplňujícího rozsudku ze dne 29.3.1995, čj. 4 C 303/92-142, návrhu žalobce vyhověl. K odvolání žalovaných Krajský soud v Českých Budějovicích usnesením ze dne 5.1.1996, čj. 5 Co 484/95 a 5 Co 1522/95-189, rozsudek soudu prvního stupně ve spojení s doplňujícím rozsudkem zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Soud prvního stupně pak rozsudkem ze dne 22.7.1996, čj. 4 C 303/92-303 návrh žalobce zamítl. Tento rozsudek byl poté rozsudkem Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 13.12.1996, čj. 5 Co 2358/96-322, potvrzen. Na základě ústavní stížnosti žalobce byly rozsudky soudů obou stupňů zrušeny nálezem Ústavního soudu sp.zn. ČR III. ÚS 95/97. Okresní soud v Písku pak rozsudkem ze dne 23.6.1998, čj. 4 C 876/97-386, vyslovil, že vlastnické právo k předmětným nemovitostem přechází z žalovaných na žalobce a zamítl návrh, aby žalovaní byli uznáni povinnými tyto nemovitosti vyklidit a vyklizené předat žalobci. Tento rozsudek byl usnesením odvolacího soudu ze dne 27.10.1999, čj. 5 Co 2487/98-483, zrušen, vyjma výroku o zamítnutí části návrhu, který zůstal nedotčen, a věc v tomto rozsahu vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Okresní soud v Písku pak rozsudkem ze dne 16.11.2001 vyslovil, že vlastnické právo k předmětným nemovitostem přechází na žalobce, když dospěl k závěru, že byla žalovaní nabyli

předmětné nemovitosti za cenu nižší než činila cena dle tehdy platných cenových předpisů; přitom nepovažoval za rozhodující, že žalobce byl v dospělém věku adoptován podle rakouského právního řádu. Uvedený rozsudek byl potvrzen rozsudkem odvolacího soudu ze dne 26.4.2002, čj. 5 Co 614/2002-612.

Odvolací soud doplnil řízení konstatováním obsahu brožury „Stručné dějiny rodu knížat ze S.“, navrženém žalovanými; z něj dovodil, že prokázání skutečnosti, že žalobce je považován členy rodiny S. a autora publikace J. Z., za člena rodiny dr. J. S., a to člena patřícího k primogenituře, nevede k jinému právnímu závěru, než učinil soud prvního stupně. Odvolací soud sdílí jeho názor, že samotná skutečnost osvojení žalobce jeho příbuznými podle rakouského práva neznamená, že žalobce již není dítětem původního vlastníka sporných nemovitostí ve smyslu ustanovení § 4 odst. 2 písm. c) zákona o půdě. Podle odvolacího soudu mají zásadní význam důsledky osvojení, které nastaly podle rakouského práva, a nesdílí tak námitky žalovaných, že důsledky osvojení by měly být posuzovány podle práva českého. Odvolací soud odlišuje právní vztah osvojení a posléze právní vztahy, které v důsledku osvojení vznikly, ale vyslovil názor, že rozhodně nelze podřizovat právní vztahy vzniklé osvojením podle rakouského práva ustanovením českého zákona o rodině, jak činí žalovaní. Neplyne to ani z ustanovení § 24 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, které hovoří o tom, že právem státu, jehož příslušníkem dítě je, se řídí vztahy mezi rodiči a dětmi, včetně výchovy a výživy. Vztah vzniklý osvojením je vztahem speciálním a nelze jej podřazovat pod vztahy mezi rodiči a dětmi. I když je žalobce českým státním občanem, důsledky jeho osvojení je nutno důsledně posuzovat podle rakouského práva. Je skutečností, že k okamžiku osvojení zanikly rodinně právní vztahy mezi žalobcem a jeho pokrevními rodiči, s výjimkou pokrevního příbuzenství a s výjimkou majetkových práv uvedených v ustanovení § 182a a § 182b rakouského všeobecného občanského zákoníku (ABGB). Odvolací soud je toho názoru, že při posuzování, zda žalobce je dítětem původního vlastníka, musí být vzaty v úvahu především ty vztahy, které osvojením nezanikly. Za podstatnou považuje skutečnost, že nezanikla majetková práva, neboť jejich zachování je podstatné pro posouzení otázky, zda je žalobce oprávněnou osobou podle zákona o půdě. Účelem tohoto restitučního předpisu je zejména zajistit obnovení vlastnických vztahů v konkrétní rodině. Proto je zvláštní právní nástupnictví (vyjma dědiců ze závěti) charakterizováno příbuzenstvím s původním vlastníkem. Jedním ze základních majetkových práv, které zůstalo žalobci i po jeho osvojení příbuznými, pak je právo dědění po pokrevním otci. Podle názoru odvolacího soudu zůstal zachován i právní vztah mezi pokrevním otcem žalobce a žalobcem i po osvojení v takovém rozsahu, že je nutno žalobce považovat za dítě původního vlastníka ve smyslu § 4 odst. 2 písm. c) zákona o půdě, neboť dítětem ve smyslu tohoto ustanovení je i ta osoba, jejíž majetkové vztahy k původní rodině nebyly osvojením zásadně dotčeny. Jiný výklad by podle odvolacího soudu narušoval účel citovaného restitučního předpisu. Odvolací soud vzal přitom v úvahu doplněk znaleckého posudku, že „žalobce přešel do rodiny svých adoptivních rodičů a ve smyslu rakouského práva se stal synem svého osvojitele“. Tyto právní důsledky osvojení jsou nepochybné, avšak nevylučují shora uvedený závěr odvolacího soudu, neboť znalec současně uvedl, že jiná práva zůstala mezi osvojencem a jeho původní rodinou účinná. Odvolací soud nepovažoval argument žalované, že způsobilost občana České republiky „k právům a právním úkonům“ musí být posuzována jen podle práva České republiky, i když byl osvojen podle cizího práva, za případný. Ze skutečnosti, že podle ustanovení § 3 odst. 1 zákona č. 97/1993 Sb. má být při posuzování způsobilosti osoby k právům a právním úkonům použito českého hmotného práva, nelze dovozovat, že by měly být důsledky osvojení podle rakouského práva posuzovány podle českého zákona o rodině. Jestliže k osvojení žalobce došlo podle rakouského práva, nelze jej považovat za osvojence ve smyslu zákona o rodině. Odvolací soud se ztotožnil se soudem prvního stupně i v otázce nenaplnění podmínek oprávněnosti žalobce podle ustanovení § 4 odst. 2 písm. a) zákona o půdě. Považoval za správný jeho názor, že pokud závěť žalobcova otce nebyla předložena kompetentnímu českému státnímu orgánu (do 31.12.1992 státnímu notářství), ale pouze v dědickém řízení vedeném v Rakousku, nejednalo se o předložení závěti ve smyslu ustanovení § 4

odst. 2 písm. a) zákona o půdě. Poukázal přitom na stejný právní názor, vyslovený Ústavním soudem v nálezu, který soud prvního stupně ve svém odůvodnění přesně citoval. Ani odvolací soud přitom nespatořoval žádné odlišnosti mezi skutkovými okolnostmi, za nichž rozhodoval Ústavní soud a okolnostmi v jím projednávané věci, a nesdílel proto námitku žalobce, že je oprávněnou osobou i podle ustanovení § 4 odst. 2 písm. a) zákona o půdě. Odvolací soud se blíže nezabýval naplněním podmínek ustanovení § 8 odst. 1 a ustanovení § 6 odst. 1 písm. b) zákona o půdě, neboť žalovaní v tomto směru žádné konkrétní námítky v odvolacím řízení neuplatnili a odvolací soud považoval skutková zjištění uvedených podmínek i jejich právní posouzení soudem prvního stupně za správná.

Rozsudek odvolacího soudu, který nabyl právní moci 21.5.2002, napadli žalovaní v celém rozsahu dovoláním ze dne 24.6.2002. Přípustnost dovolání opřeli o ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ v návaznosti na ustanovení § 237 odst. 3 OSŘ, a jeho důvody založili na ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) OSŘ. Žalovaní spatřují podstatu projednávané věci v posouzení, zda žalobce splňuje zákonné předpoklady oprávněné osoby podle ustanovení § 4 odst. 2 písm. c) zákona o půdě, tedy zda jej lze považovat za dítě původního vlastníka předmětných nemovitostí s ohledem na jeho adopci, k níž došlo v roce 1960 ve Vídni. Za otázku zásadního právního významu považují řešení právních vztahů, které vznikly v důsledku adopce dospělého občana bývalé ČSSR v Rakouské republice rakouskými státními příslušníky, kterou se rozhodly soudy obou stupňů řešit podle práva Rakouské republiky. Přitom odmítly argumentaci žalovaných, že důsledky osvojení je třeba posuzovat podle platného práva České republiky. Žalovaní nepovažují právní posouzení věci soudy za správné. Namítají především, že termín „dítě“ v ustanovení § 4 odst. 2 písm. c) zákona o půdě je nutno vykládat jako pojem práva rodinného. Dodávají, že osvojení je institut, na jehož základě vzniká mezi osvojitelem a osvojencem takový právní vztah jako mezi rodiči a dětmi. Tento obecný princip teorie rodinného práva je stejný v právu našeho státu (viz. § 63 odst. 1 zákona č. [94/1963](#) Sb., o rodině, stejně jako ustanovení § 63 odst. 1 zákona č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, platný v době adopce žalobce) i v právu Rakouské republiky (§ 180a odst. 1 a § 182 odst. 1 ABGB). Podle platné právní úpravy ČR, která zakotvuje tzv. osvojení úplné, i podle rakouské právní úpravy, jež zakotvuje tzv. osvojení neúplné, zůstává stejný právní následek osvojení, tj. vznik právního poměru mezi osvojitelem a osvojencem, který je totožný s poměrem mezi rodiči a dětmi. To znamená, že osvojení zakládá příbuzenský svazek mezi osvojencem a adoptivními rodiči a ruší příbuzenský svazek s biologickými rodiči. Podle dovolatelů tedy nelze dovozovat existenci rodinně právních vztahů mezi osvojencem a jeho původní rodinou z toho, že zůstaly zachovány některé vztahy majetkového charakteru. Tomuto závěru dávají průchod i ustanovení § 140 až 154 ABGB, z nichž jsou patrna ta práva a povinnosti, která v návaznosti na ustanovení § 182 ABGB adopcí zanikla ve vztahu k biologickým rodičům a přešla na jeho adoptivní rodiče. Žalovaní v této souvislosti poukázali na listinné důkazy o tom, že zanikly rodinně právní vztahy adoptivního dítěte vůči jeho vlastním rodičům. Poukázali na to, že pro postavení dítěte jako oprávněné osoby ve smyslu ustanovení § 4 odst. 2 písm. c) zákona o půdě je rozhodující existující právní stav rodinný, a odkazují v tomto směru na literaturu. Podle dovolatelů nemůže obstát závěr odvolacího soudu, že v případě adopce potomka původního vlastníka nemovitosti jinou osobou je pro posouzení statutu dítěte rozhodující, že zůstaly zachovány některé majetkoprávní vztahy mezi osvojencem a jeho biologickými rodiči. Dědické právo by mělo jistě význam při zkoumání podmínek oprávněné osoby podle ustanovení § 4 odst. 2 písm. a) nebo b) zákona o půdě, které žalobce podle správného závěru soudů nesplňuje, nelze je však podřazovat pod kritéria oprávněných osob v dalších písmenech citovaného zákonného ustanovení, která se opírají výlučně o stav vyplývající z rodinného práva. Dovolatelé závěrem sdělili své pochybnosti o respektování práva na spravedlivý proces, Ústavy a Listiny základních práv a svobod soudy obou stupňů, jestliže výsledky dokazování hodnotily jednoznačně v jejich neprospěch. Navrhli zrušení napadeného rozsudku odvolacího soudu i soudu prvního stupně a vrácení věci soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Současně požádali ve smyslu ustanovení § 243 OSŘ o odložení vykonatelnosti napadeného rozhodnutí.

Žalobce se k dovolání nevyjádřil.

Dovolání splňuje formální náležitosti stanovené v § 241 a § 241a odst.1 OSŘ a opírá se o možný dovolací důvod ve smyslu § 241a odst. 2 písm. b) OSŘ. Napadeným rozsudkem odvolacího soudu byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně, jehož jediný rozsudek, jímž rozhodl jinak než v posledním svém rozsudku, tj. rozsudek z 22. 7.1996, byl odvolacím soudem potvrzen. Nelze tedy dovodit přípustnost dovolání z ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) nebo b) OSŘ. Dovolací soud však dospěl k závěru, že přípustnost dovolání je dána podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ, protože otázku dopadu adopce dospělé osoby podle právního řádu jiného státu na její postavení jako oprávněné osoby podle zákona o půdě dosud neřešil. Rozsudek odvolacího soudu proto přezkoumal v rámci uplatněných dovolacích důvodů včetně jejich věcného vymezení. Přitom dospěl k závěru, že dovolání není důvodné.

Odvolací soud učinil při posuzování změny právních vztahů mezi žalobcem jeho rodinou po adopci uskutečněné podle rakouského právního řádu správné právní závěry, vycházející z obsáhlého dokazování, včetně přetrvání určitých majetkových práv mezi osvojencem a jeho pokrevními rodiči. Dovolací soud nepovažuje za potřebné je opakovat a s ohledem na jejich úplnost a přesvědčivost na ně plně odkazuje. Dovolatelé ostatně tyto závěry, týkající se výkladu rakouských právních předpisů, přímo nezpochybňují. Vzhledem k argumentům dovolatelů pak dovolací soud zdůrazňuje i správnost závěrů odvolacího soudu týkajících se zákona o půdě jako zákona zvláštního, který okruh oprávněných osob výslovně určuje, včetně toho, že za další oprávněnou osobu považuje bez dalších podmínek dítě; skutečnost, že žalobce je pokrevním dítětem původního vlastníka, není zpochybněna, proto tomuto zákonnému ustanovení plně odpovídá.

Dovolatelé však svůj hlavní argument založili na tom, že právní vztahy adoptované osoby měly být posuzovány nikoli podle rakouského, ale podle českého (československého) práva, tedy podle zákona o rodině, upravujícího osvojení. Dovolací soud pro takový závěr neshledává důvod, protože zákon o rodině institut osvojení dospělé osoby vůbec neznal - v § 65 odst. 2 výslovně stanovil, že osvojit lze pouze nezletilého. Je zřejmé, že toto ustanovení není vůbec srovnatelné s pojmem adopce dospělého, známé z právních řádů jiných států, protože jeho smyslem nebylo majetkové uspořádání v rodině osvojitelů, ale péče o nezletilé dítě.

Dovolací soud se s ohledem na vymezení právní otázky dovolateli nemohl zabývat otázkou postavení žalobce jako oprávněné osoby podle § 4 odst. 2 písm.a) zákona o půdě, tj. jako dědice ze závěti, který nabyt celé dědictví, z toho hlediska, zda má na toto postavení vliv skutečnost, že dědické řízení, v němž byla závěť předložena, probíhalo v jiném státě. Nicméně považuje tuto závěť za významnou alespoň z hlediska podpory závěrů odvolacího soudu o tom, že majetkové právní vztahy mezi žalobcem a jeho pokrevním otcem K. S. trvaly i po jeho adopci dle rakouského práva.

Rozsudek odvolacího soudu byl tedy z hlediska dovolacího přezkumu shledán správným a dovolání bylo proto podle § 243b odst. 2 OSŘ zamítnuto.

Další články:

- [Koupě nemovité věci](#)
- [Nesprávný úřední postup \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Platební neschopnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předkupní právo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Přerušeni řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Rodinný závod \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Dědictví](#)
- [Výživné](#)
- [Valná hromada](#)
- [Ustanovení zástupce](#)
- [Náhrada škody](#)